

KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ'Nİ TANIYORUZ

Kazakistan Cumhuriyeti'ne dair temel bilgiler kaynaklar doğrultusunda şu şekildedir:

- **Başkent:** Kazakistan'ın başkenti **Astana**'dır. Başkentini adı 2019-2022 yılları arasında Nursultan olarak değiştirilmiş, ancak Eylül 2022'de yeniden Astana yapılmıştır.
 - **Alanı:** Ülkenin toplam yüzölçümü **2.724.900 km²**'dir. Bu alanıyla Kazakistan, dünyanın en büyük dokuzuncu ve denize kıyısı olmayan en geniş ülkesidir.
 - **Dili:** Kazakistan resmî olarak iki dilli bir ülkedir. **Kazakça** "devlet dili" statüsündeyken, **Rusça** "resmî" dildir ve iş, hükûmet ile etnik gruplar arası iletişimde yaygın olarak kullanılır.
 - **Para Birimi:** Resmî para birimi **Tenge**'dir (KZT).
 - **Nüfusu:** 2024 yılı tahmini nüfusu **20.286.084** olarak belirtilmektedir. Diğer güncel kaynaklar ülke nüfusunun Kasım 2023 itibarıyla **20 milyon** sınırına ulaştığını doğrulamaktadır.
- Kazakistan; kuzey ve batıda **Rusya** (6.846 km), güneyde **Özbekistan** (2.203 km), doğuda **Çin** (1.533 km), güneydoğuda **Kırgızistan** (1.051 km) ve güneybatıda **Türkmenistan** (379 km) ile sınır komşusudur.

Genel Coğrafi Yapı

Ülke, **dünyanın dokuzuncu en geniş ülkesi** ve denize kıyısı olmayan dünyanın en büyük ülkesidir. Ural Nehri'nin her iki yakasında toprağı olması nedeniyle hem **Asya** hem de **Avrupa** kıtalarında yer alan kıtalararası bir ülkedir. Toprakları batıda **Hazar Denizi'nden** doğuda **Altay Dağları'na**, kuzeyde **Batı Sibirya ovalarından** güneyde Orta Asya'nın vaha ve çöllerine kadar uzanır.

Denizler ve Göller

- **Denizler:** Kazakistan, batıda **Hazar Denizi** kıyısına sahiptir.
- **Göller:** Ülkedeki başlıca büyük göller **Aral Gölü**, **Balkaş Gölü** ve **Zaysan Gölü**'dür.

Akarsular

Kazakistan genelinde yaklaşık **8.500 akarsu** bulunmaktadır. Bu akarsuların en önemlileri **İli**, **İrtiş**, **İşim**, **Ural** ve **Seyhun (Siri Derya)** nehirleridir.

Dağlar

Ülkenin güney ve doğu sınırları dağlık bölgelerden oluşmaktadır. En önemli dağ sıraları doğuda **Altay Dağları** ve güney/güneydoğuda yer alan **Tanrı Dağları** (Tian Shan) sistemidir. Ayrıca kuzey Tanrı Dağları bölgesinde, 150 ila 300 metre yüksekliğinde dik yamaçlara sahip **Çarın Kanyonu** yer alır.

Ovalar ve Platolar

- **Ovalar ve Bozkırlar:** Ülkenin üçte birini kaplayan **Kazak Bozkırı**, yaklaşık 804.500 kilometrekarelik alanıyla dünyanın **en büyük kuru bozkır bölgesidir**. Ülkenin kuzeyinde ise **Batı Sibirya ovaları** uzanmaktadır.

- **Platolar:** Kazakistan topraklarının yaklaşık yarısını **tepeli platolar** ve ovalar oluştururken, alçak araziler diğer üçte birlik bölümü teşkil eder. Çarın Kanyonu'nun bulunduğu alan ise 80 kilometre uzunluğunda kırmızı bir **kumtaşı platosunu** keserek ilerler

Kazakistan, geniş coğrafyası ve zengin doğal kaynakları ile Orta Asya'nın en güçlü ekonomik ve stratejik yapılarından birine sahiptir.

İklim Yapısı

Kazakistan, "**aşırı**" bir **karasal iklime** sahiptir; bu durum yazların ılık, kışların ise çok soğuk geçmesine neden olur. Ülkenin başkenti **Astana**, Moğolistan'ın başkenti Ulan Batur'dan sonra **dünyanın en soğuk ikinci başkenti** olma özelliğini taşır. Yağış miktarı kurak ve yarı kurak koşullar arasında değişirken, kış mevsimi özellikle kurak geçer. Sıcaklıklar bölgelere göre büyük farklılıklar gösterir; örneğin Ocak ayında Astana'da ortalama minimum sıcaklık -18°C iken, Almatı'da -8°C civarındadır.

Önemli Şehirler

Ülkenin idari ve ekonomik merkezi olan başlıca şehirler şunlardır:

- **Astana:** Ülkenin 1997'den beri başkentidir.
- **Almatı:** Kazakistan'ın **en büyük şehri**, önde gelen kültür ve ticaret merkezidir; 1997 yılına kadar başkentlik yapmıştır.
- **Şimkent:** "Cumhuriyet açısından önemli şehir" statüsündedir ve nüfusu bir milyonun üzerindedir.
- **Karağandı:** Ülkenin bir diğer büyük ve önemli merkezidir.
- **Baykonur:** Dünyanın en eski ve en büyük operasyonel uzay üssüne ev sahipliği yapar ve özel bir statüyle Rusya'ya kiralanmıştır.

Ekonomi ve Sanayi

Kazakistan, Orta Asya'daki en büyük ve en güçlü ekonomiye sahip olup, bölgenin toplam GSYİH'sının %60'ını tek başına oluşturmaktadır.

- **Enerji ve Madencilik:** Ekonominin temeli **petrol ve gaz endüstrisine** dayanır. Ülke; uranyum, krom, kurşun ve çinko rezervlerinde dünyada ikinci; manganezde üçüncü ve bakırda beşinci sıradadır. Ayrıca demir, gümüş ve altın üretiminde dünyanın en yüksek üreticileri arasında yer alır.
- **İleri Sanayi:** Hükûmet; otomobil üretimi, uçak mühendisliği, lokomotif ve vagon üretimi gibi alanlarda endüstriyel kapasitesini geliştirmeyi hedeflemektedir.
- **Yabancı Yatırım:** Bağımsızlığından bu yana 330 milyar doların üzerinde doğrudan yabancı yatırım çekerek bölgede lider konumuna gelmiştir.

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörü, Kazakistan GSYİH'sinin yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır.

- **Bitkisel Üretim:** Ülkenin en önemli tarımsal ürünü ve stratejik ihracat kalemi **buğdaydır**. Bunun yanında arpa, pamuk, pirinç, patates ve üzüm yetiştiriciliği de yaygındır. Kazakistan, modern elmanın atası olan *Malus sieversii*'nin de ana vatanıdır.
- **Hayvancılık:** Tarihsel göçebe kültürünün bir mirası olan hayvancılık, hâlâ ekonomik önemini korumaktadır. Başlıca hayvancılık ürünleri **et, süt ürünleri, deri ve yündür**. Ülkede 611.000 kilometrekarelik geniş mera ve saman alanı hayvancılık faaliyetleri için kullanılmaktadır. Kazakistan, sunduğu bu imkanlarla "Yeni İpek Yolu" üzerindeki merkezi konumunu kullanarak milyarlarca insana ulaşan bir pazar potansiyeline sahiptir.
- Kazakistan, zengin yeraltı kaynakları, stratejik teknolojik yatırımları ve gelişmekte olan turizm potansiyeli ile dikkat çeken bir ülkedir. Kaynaklar doğrultusunda bu alanlara dair detaylar şöyledir:

Turizm Yapısı ve Potansiyeli

Kazakistan'da turizm sektörü henüz ekonominin ana bileşeni olmasa da, hükûmet bu alanı geliştirmek için kapsamlı planlar yürütmektedir.

- **Gelişim Hedefleri:** 2014 yılında turizmin GSYİH içindeki payı %0,3 iken, "**Turizm Endüstrisi Geliştirme Planı 2020**" ile bu oranın %3'e çıkarılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda Astana, Almatı, Doğu Kazakistan, Güney Kazakistan ve Batı Kazakistan olmak üzere beş ana turizm kümesi oluşturulmuştur.
- **Doğal ve Kültürel Miras:** Ülke; dramatik dağ, göl ve çöl manzaralarına sahiptir. **Hoca Ahmed Yesevi Türbesi, Tamgalı Arkeolojik Manzarası, İpek Yolu koridoru, Sariarka ve Batı Tanrı Dağları** UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan önemli bölgelerdir.
- **Zorluklar:** Sektörün gelişimini engelleyen temel faktörler arasında **yüksek fiyatlar, eski altyapı, hizmet kalitesindeki eksiklikler** ve geniş coğrafyadan kaynaklanan lojistik zorluklar yer almaktadır.

Bilim ve Teknoloji

Kazakistan, hammaddeye dayalı ekonomisini bir **bilgi ekonomisine** dönüştürmek için stratejik adımlar atmaktadır.

- **Dijital Kazakistan:** 2018'de başlatılan bu program sayesinde kamu hizmetlerinin **%82'si otomatik hale getirilmiş**, program ekonomiye 800 milyar tenge katkı sağlamış ve 120.000 iş yaratmıştır.
- **Ar-Ge ve İnovasyon:** "Kazakistan 2050 Stratejisi", 2050 yılına kadar GSYİH'nın %3'ünü araştırma ve geliştirmeye ayırmayı hedeflemektedir. Ülke; robotik, genetik mühendisliği, nano teknoloji ve alternatif enerji gibi alanlarda yeni endüstriler kurmayı planlamaktadır.
- **Uzay Teknolojisi:** Dünyanın en eski ve en büyük operasyonel uzay üssü olan **Baykonur Uzay Üssü**, Kazakistan'da bulunmaktadır ve Rusya'ya kiralanmış durumdadır. İlk insanın uzaya gönderildiği yer olması bakımından tarihi bir öneme sahiptir.

Önemli Madenler ve Doğal Kaynaklar

Kazakistan, dünyanın en zengin mineral ve fosil yakıt kaynaklarına sahip ülkelerinden biridir.

- **Dünya Sıralaması:** Kazakistan; **uranyum, krom, kurşun ve çinko** rezervlerinde dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca **manganez** rezervlerinde üçüncü, **bakırda** ise beşincidir.
- **Enerji Kaynakları:** Ülke, dünyanın kanıtlanmış en büyük 11. petrol ve doğalgaz rezervine sahiptir. 160 yataкта yaklaşık **6,1 milyar ton petrol** rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca kömür rezervlerinde de dünyada ilk on ülke arasındadır.
- **Değerli Metaller:** Demir, gümüş ve altın rezervleri bakımından da dünya genelinde ilk on içerisinde. Ayrıca nadir toprak metalleri ve elmas ihracatı konusunda da önemli bir potansiyele sahiptir.

• **Diğer Kaynaklar:** Kuzeybatıdaki Aktöbe ve Karatau havzaları dünyanın en büyük **fosforit** yataklarına ev sahipliği yapmaktadır.

Kazakistan'ın ekonomik ve kültürel yapısı, zengin doğal kaynakları ile köklü göçebe geleneklerinin birleşimiyle şekillenmiştir. Kaynaklar ışığında merak ettiğiniz başlıklar şöyledir:

Önemli Sanayi Dalları

Kazakistan ekonomisi, Orta Asya'daki toplam GSYİH'nın %60'ını oluşturarak bölgede egemen bir konumdadır.

• **Enerji ve Madencilik:** Ülkenin temel sanayi dalı **petrol ve gaz endüstrisidir**. Bunun yanı sıra geniş uranyum, değerli metal, cevher ve ferroalaşım yataklarına dayalı **madencilik ve metalürji** sektörü çok gelişmiştir.

• **Ulaşım Araçları Üretimi:** "Kazakistan 2050 Stratejisi" kapsamında **otomobil üretimi, uçak mühendisliği** ile lokomotif, yolcu ve kargo vagonu üretimi gibi alanlarda sanayi kapasitesi artırılmaktadır.

• **Gelecek Odaklı Sektörler:** Ülke; mobil teknolojiler, multimedya, **nano ve uzay teknolojileri, robotik** ve genetik mühendisliği gibi yeni endüstriyel alanlar kurmayı hedeflemektedir.

• **Uzay Sanayii:** Dünyanın en büyük operasyonel uzay üssü olan **Baykonur**, Kazakistan topraklarında yer almaktadır.

Önemli İhraç ve İthal Malları

Kazakistan, dünya pazarlarına 120 ülkeye yayılan yaklaşık 800 çeşit ürün ihraç etmektedir.

• **Önemli İhraç Malları:** En başta **petrol ve petrol ürünleri** gelmektedir. Ayrıca dünyanın önde gelen **uranyum** ihracatçılarından biridir. **Buğday, tekstil, hayvancılık ürünleri**, demir, gümüş, krom ve bakır gibi madenler de stratejik ihraç kalemleridir.

• **Önemli İthal Malları:** Kaynaklarda, inovasyon harcamalarının büyük bir kısmının **makine ve teçhizat** satın alınmasına ayrıldığı belirtilmektedir, bu da sanayileşme süreci için bu kalemlerin önemli bir ithalat odağı olduğunu göstermektedir.

Önemli Spor Alanları ve Başarılar

Kazakistan, özellikle uluslararası arenada ve Olimpiyatlarda sergilediği performansla tanınır.

• **Boks:** Ülke, dünya çapında en çok **boks** branşındaki başarılarıyla dikkat çekmektedir.

• **Atletizm:** Dekatloncu **Dmitri Karpov** ve üçlü atlamada altın madalyalı **Olga Ripakova** ülkenin yetiştirdiği en önemli atletler arasındadır.

• **Kış Sporları:** Almatı ve Astana şehirleri modern spor tesislerine sahiptir; 2011 Asya Kış Oyunları'na ev sahipliği yapmışlardır. Almatı yakınlarında gelişmiş **kayak merkezleri** bulunmaktadır.

• **Binicilik:** Kazak kültürü, tarihsel "uzun binicilik mirasını" bugün de çeşitli spor ve gösterilerle sürdürmektedir.

Tüketilen Önemli Yemekler

Kazak mutfacı, göçebe yaşam tarzına dayalı olarak et ve süt ürünleri ağırlıklıdır.

• **Beşbarmak:** Kazakistan'ın en önemli geleneksel ana yemeğidir; haşlanmış et ve hamur ile hazırlanır.

• **Et ve Hamur İşleri:** Çiftlik hayvanlarının eti çeşitli şekillerde pişirilir ve genellikle geleneksel ekmek ürünleri ile servis edilir. Sofralarda **pilav ve çorba** da sıkça yer alır.

• **Geleneksel İçecekler:** Fermente kısırak sütünden yapılan **kımız**, çokça tüketilen sembolik bir içecektir. Ayrıca **siyah çay, ayran** ve süttten elde edilen diğer içecekler yaygındır.

• **Meyve Kültürü:** Modern elmanın atası olan *Malus sieversii* bu topraklardan çıkmıştır; eski başkent **Almatı**'nın ismi "elma zengini" anlamına gelir.